

A XXXVI. Honismereti Akadémia

Zalaegerszeg, 2008. június 30–július 4.

Halász Péter:
Megnyitó

Tisztelettel, megbecsüléssel és némi meghatódottsággal köszöntöm a XXXVI. Honismereti Akadémiára Magyarország ?? megyéjéből, s a Kárpát-medence öt országból érkezett résztvevőket. Köszöntöm a vendéglátó Zala megyét és Akadémiánknak otthont adó Zalaegerszeg Megyei Jogú városát. Kilenc esztendő múltán ismét itt vagyunk Zala megyében, Zalaegerszeg városában! Hazajöttünk, otthon vagyunk! Nem felejtettük el a zalai térség akkor megismert értékeit, s érdeklődve tekintünk az újakra.

Tisztelettel, megbecsüléssel és meghatódottsággal érkezünk erre az ünnepi alkalomra. A *tisztelet* és a *megbecsülés* a vendéglátóknak és a résztvevőknek szól. A honismereti mozgalom évenként összegyűlő *szekértáborának*, *mozgalmunk sátoros ünnepének* – ahogy ezen a helyen kilenc esztendővel ezelőtt mondotta volt örökös tiszteletbeli elnökünk, Kanyar József. A meghatódottság pedig *egyrészt* ennek az ünnepi gyűlekezetnek, a honismereti mozgalom színe-javát jelenő közönségnek szól, *másrészt* Akadémiánk fő témájának, ami nem más, mint *Mátyás király és a reneszánsz kora*.

Nem tudom ki hogy van vele, én bizony keveslem azt a figyelmet, azt a pompát, azt az emelkedettséget, amit az ország kulturális és kevésbé kulturális kormánya szentel ennek a kiemelkedő történelmi eseménynek: Hunyadi Mátyás trónralépése 550. évfordulójának. Mert nagy és szép korszak volt a reneszánsz, különösen a *magyar reneszánsz* és minden tiszteletem a Medicieké, de nekünk ebben az esztendőben mégiscsak Mátyás királlyá választásának évfordulójára kell emlékeznünk. Hiszen olyan személyisége volt ő a magyar történelemnek, kinek minden tettét, cselekedeteinek minden indítékát ismernünk kell, ismernünk kellene. Nemcsak nekünk, de gyermekeinknek, unokáinknak is, és e jeles évfordulón el kell tünödnünk azon is, hogy megtettünk-e, megteszünk-e mindent, hogy ez az ismeret éljen és áthagyományozódjék?

Mátyás alakja ma is összefogja a határokkal szétszabdalt magyarságot, jelképezi és bizonyítja történelmünk egységét. Példa erre Akadémiánk programja is. Trónra lépésének és uralkodásának jelentőségét talán Dümmerth Dezső fogalmazta meg legmarkánsabban „A két Hunyadi” című munkájában: *„...fejlődés az – írja –, ami itt megindult, a reneszánsz stílusváltás kora, amely Itália kis városállamaiban, polgáris környezetben kelte életre, most hirtelen egy feudális monarchiában és Közép-Európában ad első példát arra, hogy a humanizmus, a szellem értékei egyenrangú módon jelennek meg az egyoldalúan lovagi-katonai magatartású emberek között.*

A reneszánsz volt talán az utolsó nagy művészettörténeti – sőt világnézeti – kor, amit a magyarság még ereje teljében, Európa más országaival és nemzetével egyenrangúan tudott befogadni, magáévá, vagyis magyarrá tenni. Miért? Hogyan? Úgy, hogy Mátyás volt a középkori Magyar Birodalom utolsó szuverén uralkodója, akiben a magyar mentalitás, a magyar virtus, a magyar tehetség úgy tudott megnyilvánulni, hogy az utóbb nem bizonyult rövid fellobbanásnak, gyorsan elhamvadó rözszerűnek, hanem biztos alapokra emelt, 32 esztendeig épülő és fennálló politikai erődítmény lett. S ha belegondolunk, hogy a mindössze 47 esztendőt élt Mátyás és apja, az Úrtól 49 esztendőt kapott Hunyadi János, mennyi külső és belső ellenségeskedés és ármánykodás közepette hajtotta végre világraszóló haditetteit, vagy éppenséggel szenvedte el megalázó, árulásokkal és hátbatámadásokkal súlyosbított vereségeit; s ha elgondoljuk, hogy Mátyásnak mennyi bogáncsként ráakaszkodó nyűgöt kellett magáról folyamato-

san lépni, hogy erejét olykor, időnként a fő ellenség, a Magyarországot s egész Európát fenyegető török ellen fordíthassa, akkor érzékelhetjük igazi teljességükben ezeket az erőfeszítéseket, amik végső soron nem voltak sem hiábavalók, sem eredménytelenek.

Boldog vagyok, hogy Honismereti Akadémiáinkon, jeles történelmi évfordulóinkhoz kapcsolódva évről-évre nemzetünk nagyszerű teljesítményeire emlékezhetünk. Honfoglalás, Államalapítás, a kereszténység felvétele, Szent István koronázása, aztán a Rákóczi Ferenc szabadságharca, az 1848-as, majd az 1956-os forradalom és szabadságharc. El kell gondolkodnunk azon, hogy nemzeti szabadságunk fellángolásai, felvillanásai egyre rövidebb ideig tartottak; Rákóczié: hét esztendő, Kossuthé: másfél esztendő, az 1956-os forradalom pedig mindössze tizenhárom napig világított. Mintha fogyna a nemzet életeréje, kitartása, energiája.

Mátyás uralkodásának majd emberöltőnyi időszaka is a „két pogány közt” öröklődő magyarság példátlan forradalma volt. Már maga az, hogy a „bizonytalan” és „alacsony” származású Hunyadi János – mert Zsigmondtól való származását csak döntő hadisikerei után kezdték rebesgetni, addig csak „oláh fattyú” volt az idegenszívű urak szemében – önjelöltől kivívta a kormányzóságot, s a török elleni hadjáratai során diadalt diadal követett. S ennek a félig vlah – vagy inkább kun – apának a gyermeke, Hunyadi Mátyás, első „demokratikusán”, a hagyomány szerint „közfelkiáltással” választott uralkodónk, aki nemcsak Isteni kegyelemre, de még csak jeles elődökre sem hivatkozhatott. Királyi ősök hiányában Mátyás *személyi jelentősége* emelkedett nagy fontosságra, s ez juttatta oda, hogy – amíg más uralkodónak elég volt a pusztá létezés a nagy ősök árnyékában – neki örökösen bizonyítani, rendkívüli tetteket kellett végrehajtani, szinte emberfölötti erőt, uralkodói teljesítményt kellett mutatnia. „Egyéni erőfeszítésre való hagyatkozása azonban nem gyöngítette, hanem frissítette és gyarapította a magyar királyeszmét.” „Hunyadi János fia királysága magasáról intézkedett és emelte fel újra – már süllyedni kezdő Magyarországot az európai politika élvonalába” – írja róla a történész, Dümmerth Dezső.

Kora természetesen nem ismerte *fel* és nem ismerte *el* igazi nagyságát, noha sokan voltak az országban és azon kívül is, akik fölnéztek rá. Kortársai elsősorban az adókat emelő, egy hozzá képest kisszerű és kisstilű császárral való tusakodás miatt a törökverést elhanyagoló, utóbb szeszélyes és hatalomra éhes felesége kénye-kedvét kereső, az utódtalanság gondjainak csapdájában vergődő férfiembert láthaták benne. De mi, öt évszázad távolából érzékelhetjük halhatatlan művét: a szellemileg, hadászatiilag és gazdaságiilag erős és egységes Magyarországot. És ismerjük, ha nem is eléggé hatalmas művének elemeit: a Corvinák gyűjteményétől palotáinak csillogásáig, a reneszánsz kiteljesedésétől népmeséink nemes foglalatáig. Innen, 550 esztendő távolából már tisztán látjuk emberi, uralkodói, államférfiúi nagyságát, s irigykedve gondolunk arra a korra, amikor Európa népei, szellemi és politikai hatalmasságai előtt nem kisebb személyiség, mint Hunyadi Mátyás képviselte a magyarságot.

Tisztelt Barátaim!

Legyen a XXXVI. Honismereti Akadémia minden előadása, minden pillanata tisztelgés Mátyás király szellemi öröksége előtt. Adjon erőt mindnyájunknak az ő teljesítménye, határozottsága, a magyar értékek és érdekek iránti elkötelezettsége.

A Honismereti Akadémiát megnyitom! Kivánok mindenkinek hasznos jelenlétet, lelki megújulást, szellemi feltöltődést.

Halász Péter

A Honismereti Akadémiai kitüntetettjei

A Honismereti Szövetség elnöksége a megyei és a fővárosi egyesületek javaslatára 2008. április 29-én többségi szavazással az alábbiaknak ítélte a kiemelkedő honismereti munka elismerésére alapított **Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékérmét**, a **Honismereti Munkáért Emlékplakettet**, valamint a **Honismereti Emlékklapot**. A kitüntetettek személyét és munkásságát a felterjesztők méltatták.

Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékérmét kapott

Dr. Csorba Csaba

Sátoraljaújhelyen született 1946. szeptember 28-án. 1970-ben végzett az ELTE Bölcsészkarán régész-történezs-levéltár szakon. 1974-ben *Tulajdonjegyek, mesterjegyek, polgári címerek a középkorban* című disszertációjával „summa cum laude” minősítéssel doktorált. A pályája kezdetén a debreceni Déry Múzeumban, a Budapesti Történeti Múzeumban muzeológusként, majd az ezerkilencszáznolcvanas évek elejétől a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár igazgatójaként dolgozott. Ebben az időben kezdte meg oktatói tevékenységét a Miskolci Egyetem Jogi Karán is. 1990-től az ELTE Tanárképző Főiskolai Karának Történelem Tanszékén tanított adjunktusként, majd docensként. Kiterjedt és széleskörű kutatói tevékenységének középpontjában a közép- és török kori várak és erődítmények vártopográfiaja és történeti földrajza, a várak és városok ábrázolásának kutatása, történeti ikonográfiája, a címer- és pecséttan, ezen belül a polgári, a megyei és az értelmiségi címerek története, a középkori településtörténet és nem utolsósorban a helytörténet állt. Tagja a Magyar Történelmi Társulatnak, a Magyar Néprajzi Társaságnak, a Magyar Comenius Társaságnak, alapító tagja a sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Társaságnak, kezdeti tagja a Magyar Történelmi Film Alapítvány kuratóriumának, a Honismeret folyóirat és a Várak, Kastélyok, Templomok folyóirat szerkesztőségének, a Pest megyei Erdy János Honismereti Egyesületnek és alelnöke a Honismereti Szövetségnek. 2006-ban Sátoraljaújhely város díszpolgárává választották és megjelentették szakirodalmi munkásságának tematikus bibliográfiáját.

Csorba Csaba pályája kezdete óta szerelmese és elkötelezett lovagja a honismeretnek. Gyakori előadója felnőtt és ifjúsági honismereti akadémiáknak, rendezvényeknek, konferenciáknak, ismeretterjesztő rendezvényeknek, melyek sokoldalúságát, tájékozottságát és széleskörű ismereteit bizonyítják. Nem igen utasított még el előadásra szóló felkérést, legyen az akár a legkisebb falusi iskoláé. S teszi mindezt önzetlenül, fizetség nélkül, köszönömért. Helytörténeti könyvgyűjteménye vetekszik sok hivatalos könyvtárával.

Már egyetemistaként, szakdolgozatának is helytörténeti témát választott, amelyben a *Tolna megyei Sárvíz mente településtörténetével* foglalkozott. Tudományos és ismeretterjesztő tevékenységével, tanácsaival, módszertani előadásaival hozzájárult a helytörténet szakszerű módszereinek megismertetéséhez, alkalmazásához. Szakfolyóiratokban megjelent dolgozataiban vizsgálta és személyes példával mutatta be a hely történetének egy-egy jelenségét, korszakait, történelmi személyiségeinek életét, szerepét. Helytörténeti munkássága során és a kulturális közéletbe való bekapcsolódásával közvetlenül is részt vett szülőföldjének, a Hegyalja és Sátoraljaújhely múltjának feltárásában, megismertetésében és népszerűsítésében. A rendszerváltás után heraldikai ismereteit kamatoztatva elévülhetetlen érdemeket szerzett több mint ötven falu és város új címerének tervezésében. Három évtizede foglalkozik a középkori és törökkori várak és erődítmények kutatásával. Fél tucatnál is több várat ismertető népszerű könyvével sok történelmi erősség múltját mutatta be a tőle megszokott gördülékeny és olvasmányos stílusban. Tudományos és ismeretterjesztő cikkeinek száma meghaladja a négyszázat, csaknem száz kötetet szerkesztett vagy vett részt a szerkesztésében. Történeti, művelődéstörténeti és honismereti vetélkedők, versenyek zsűrijének fáradhatatlan tagja és szervezője, honismereti olvasókönyvek, feladatfüzetek összeállítója, szerkesztője. A Honismeret folyóirat szerkesztőbizottságának 1995 óta tagja, ahol cikkek, tanulmányok, recenziók szerzője, szakértője, bírálója.

A honismereti mozgalom büszke lehet Csorba Csabára, a régészre, a történészre és a levéltárosra, az őskor- és középkor-oktatóra, várkutatóra és a honismeret szakértőjére, művelőjére, előadójára, a helytörténészre.

Halmi Lászlóné

É. Kovács László

1923. március. 22-án született Gömörszőlősn. Iskoláit Veszprémben a Bakony-Balatonvidéki Református Néptanulmányi, a Sárospataki Szabadművelődési Akadémián, majd Ezüstkalászos Gazdasági Tanfolyamon végezte. Munkája eleinte a földhöz kötötte: a zádorfalvi Körzeti Földműves Szövetkezet ügyintézője volt, majd Bárban az Állami Gazdaságnál dolgozott, aztán 1958-tól az ÖKÜ Iparszervezet Főosztályának lett csoportvezető helyettese, majd a putnoki Gömöri Múzeum megbízott igazgatójaként

tevékenykedett. Lakóhelyén, Gömörszőlőshőn 1968 és 1990 közművelődési ügyintéző, aztán 1990-1994 között a település polgármestere.

É. Kovács László az egyesületi életben is rendkívül tevékenyen vett részt. 1942-ben, tehát már egész fiatalon vezetőségi tagja lett az országos falusi eserkész munkaközösségnek, 1959-ben a Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület alapító elnöke, alapító tagja a Lajos Árpád Honismereti Körnek. Számos szakmai társaság is tagjai között tudhatja: Magyar Néprajzi Társaság (1971-), Tudományos Ismeretterjesztő Társaság Néprajzi Szakosztály (1971-), Tudományos Ismeretterjesztő Társaság Járás-, Magyar Irodalomtörténeti Társaság (1973-), Kazinczy Társaság (1973-), Magyar Népfőiskolai Társaság (1980-). A rimaszombati Tompa Mihály Klub tiszteletbeli tagjának, a putnoki Tóth Ede Alkotókör tiszteletbeli elnökének választotta. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Bizottság, majd Egyesület elnökségi tagja is volt három ciklusban. Kutatási területének fő témája szűkebb pátriája: Dél-Gömör. Ebbe éppúgy beletartozik a népelet, a népi gazdálkodás, az erdőgazdálkodás, mint Tompa Mihály élete és költészete. Egész életét átszövi a tárgyi néprajzi gyűjtés, gyűjteményszervezés.

Munkájának elismeréseként számos díjat vehetett át. Ezek sorában az elsők között volt a *Művelődési Miniszter-i Díj* (1975 és 1985), az *Ortutay Honismereti Emlékplakett* (1980), a *TIT Országos Elnökség Plakettje* (1988). Lakóhelyének felvirágoztatásáért végzett munkájáért kapta 1992-ben a *Pro Gömör-díjat*, amit a *Honismereti Szövetség Emlékplakja* követett 1993-ban. A *Magyar Néprajzi Társaság Sebestyén Gyula Emlékérmét* 1994-ben vehette át, 2002-ben avatták, majd egy évre rá a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat *Alkotói-díját* kapta, amit 2006-ban a *Tóth Ede emléklakett* követett. A honismereti mozgalomban végzett munkájának elismerései a Lajos Árpád Honismereti pályázaton 1984-ben, 1985-ben és 1987-ben, a Fügedi Márta Honismereti pályázaton 2002-ben és 2004-ben, az Istvánffy Gyula Megyei Honismereti Gyűjtőpályázaton, valamint az Országos Néprajzi pályázaton 1985-ban elnyert díjai.

Titkos Sándorné

Rásky Mihályné

Rásky Mihályné Kozma Zsuzsánna Felsőöregcsén született, 1946. május 22-én pedagógus családban. Édesapja Kozma László ny. iskolaigazgató, Herend Város diszpolgára. Férje Rásky Mihály agrár-mérnök, a Felsőörsi Lovasudvar-Vendégház vezetője. Két felnőtt gyermekük van. Tapolcán, a Batsányi János Gimnáziumban érettségizett, majd 1969-ben Pécsen a Tanárképző Főiskolán magyartörténelem szakos tanári oklevelet, 1996-ban a Budapesti Műszaki Egyetemen „közoktatási szakértő mentor” diplomát, majd 2004-ben ECDL számítógépes képesítést szerzett. Öskün és Berhidán volt pályakezdő tanár. Ezt követően Herenden 10 évet, majd a veszprémi Dózsa György Általános Iskolában 25 éven át tanított. Vezetői hamar felfigyeltek alapos szakmai tudására és kiváló szervező készségére, így Veszprém egyik legnagyobb iskolájában több mint 20 évig igazgató-helyettesként dolgozott. Emellett 1984-től a Veszprém megyei Pedagógiai Intézetben szakfelügyelői, majd később szaktanácsadói megbízatást kapott történelem, etika, hon- és népismeret tárgyakból. Címzetes szaktanácsadóként ezt a munkát jelenleg is végzi. Nyugdíjazása óta Balatonalmádi Polgármesteri Hivatala oktatási referense és a Kelet-Balaton Kistérség közoktatási szakértője.

Szaktanácsadóként az országban elsőként szervezte meg a tanítók és tanárok hon- és népismeret akkreditált továbbképzését, melyen csaknem száz pedagógus vett részt. Ehhez „*Beszélő kövek közt*” címmel (Comenius Kiadó, Pécs 1997) megjelent honismereti-irodalmi modul füzetet, amit tankönyvvé nyilvánítottak 2001-ben. A füzet a Hon- és népismeret Veszprém megyei modulja 5-6. évfolyam tanárainak helyi tanterve és kézikönyve. 2002-ben „*„Lelkem, érzésem örökséget kapott...”*” címmel, majd 2003-ban „*Az örökséget ápolni mindannyiunk kötelessége*” címmel elkészültek a Veszprém megyei honismereti szöveggyűjtemények. Egy lelkes, fiatalokból álló honismereti tanárgárda alakult ennek kapcsán. Ráskayné évente két alkalommal találkozókat szervez a részükre, így például Zircen a Reguly Múzeum és Népi Kismesterségek Alkotóházában, vagy legutóbb Tüskeváron a Fazekas Házban. Ezekre az alkalmakra a szakkörvezetőket is meghívják témákat, pályázati és verseny lehetőségeket is ajánlva számukra.

Legfontosabb pedagógiai alapelvei: a gyermekközpontú iskola, a helyi nevelési rendszerek kiépítése a hagyományok megőrzésével, az új humanisztikus értékteremtéssel és a magyarságtudat élesztésével. Rásky Mihályné több évtized óta számos megyei történelmi, honismereti verseny szervezője és ki-

váló játékezetője. Ezek közül is kiemelendők a megyén belül több száz gyermeket megmozgató vetélkedők, így az 1848-as forradalom és szabadságharc 150. évfordulójára, a Kossuth Lajos születésének 200. évfordulójára, a Millenniumra, és az államalapító Szent István királyunk tiszteletére szervezett vetélkedők. Évente már hagyománnyá vált a Balaton-felvidéki iskolák, valamint a középiskolások honismereti vetélkedői. Kováts Sándor alapító igazgatóval alkotó szervezője volt a Dózsa György Általános Iskola *Iskolatörténeti Gyűjteményének*, melyet a Millennium évében nyitottak meg négy teremben. A gyűjtemény ma már katalogizálva, olvasó szobával áll a kutató pedagógusok rendelkezésére. Kiemelendő, hogy a gazdag iskolatörténeti és pedagógiai gyűjtemény beépül az iskola helyi tantervébe, annak hon- és népmismereti programjába, s valamennyi tanuló megismeri, tiszteli és ápolja. Rásky Mihályné lakóhelyén Felsőörsön, 2006 óta Honismereti Kört vezet. A falu híres szülöttének, Pápai Sámuel nyelvész és irodalomtörténésznek a nevét kívánják felvenni. A felnőttek mellett egy tevékeny gyermekcsoport is működik 3-4. osztályos kisdiajokból.

Tagja a *Magyar Történelmi Társulatnak* (1974-től), a *Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak* (1985-től), a *Pedagógiai Társaságnak* (1993-tól) és a *Múzeumi Baráti Körnek* (1995-től). Kitüntetései: *Kiváló Munkáért* (1987), *Honismereti Munkáért dicsérő oklevél* (1998), *Veszprém Városért ezüst* (1999), *Elismerő oklevél az ifjúság körében Veszprém megyében kifejtett kiemelkedő színvonalú honismereti tevékenységért* (2001), *az Országos Kossuth Szövetség dicsérő oklevele* (2002), *Dózsa Iskola-díja* (2002), *Magyar Köztársaságért bronz érdemkereszt* (2004.)

A Veszprém Megyei Honismereti Egyesületnek 1994-től tagja. Fáradhatatlan munkája elismerésül 1996-tól 2002-ig az elnökség titkári teendőkkel bízta meg, azóta is az egyik legaktívabb elnökségi tag. A veszprémi XXXV. Országos Honismereti Akadémia szervezésében és lebonyolításában kiemelkedő érdemeket szerzett. A Honismeret Napja tiszteletére meghirdetett 2008-as középiskolai megyei honismereti verseny játékezetőjeként nagyban hozzájárult ahhoz, hogy sikeres és előremutató rendezvénynek értékelhette az Elnökség.

Bándi László

Honismereti Munkáért Emlékplakettel kitüntetettek

Csirmazné Cservenyák Ilona

Könyvtáros, helytörténeti kutató. 1948. április 11-én született Rakacán. A debreceni Svetits Mátyás Katolikus Leánygimnáziumban érettségizett, majd a debreceni Tanítóképző Főiskolán szerzett diplomát. A rakacai körzeti könyvtárban dolgozott 1968 és 1974 között. 1974-től a mezőkövesdi Városi Könyvtár munkatársa, majd igazgatója. Helytörténet kutatásainak fő témája Mezőkövesd, valamint Rakaca és környéke. Az Informatikai és Könyvtári Szövetség városi tagozatának elnöke; a Magyar Comenius Társaság Borsod-Abaúj-Zemplén megyei művelődés- és neveléstörténeti kutatócsoportjának titkára; a Matyóföldi Alkotók és Művészetpártolók Egyesület, a Mezőkövesdi Városszépítő és Városvédő Egyesület, és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület vezetőségi tagja, valamint Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti szekciójának alapító tagja; a Művelődés és Pedagógia című periodika szerkesztőbizottságának tagja. Rendszeresen jelennek meg írásai a helyi újságokban és periodikákban.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület elnökségi tagjaként fontos szerepe volt a 2002-es Országos Honismereti Akadémia megszervezésében Sátoraljaújhelyen. Munkájára az egyesület vezetősége mindig számíthat. Lelkes lokálpatriótaként sokat tesz a térségének fejlesztése érdekében. Kedves személyisége, humánus magatartása révén biztos támasza a hozzáfutó honismereti munkásoknak, akiknek szívesen és nagy hozzáértéssel segít.

Titkos Sándorné

Páll Lajos

1934-ben, Magyaregregyén született. Tanítóként dolgozott Komló-Gesztenyésben, majd hosszú éveken át Mecsekfalun. Egy időben a TIT Komló Város Szervezetének titkára volt, jelenleg is klub-, szakkönyvtár-, klubkönyvtár vezető. Tanári oklevelének megszerzése után Komlón, a Dolgozók Általános Iskolájában tanított. 1972-től a városi úttörőház, majd a komlói közművelődési intézmények össze-

vonása után a Komlói Kulturális Központ igazgatója volt nyugdíjazásáig. Vezetői munkája mellett elvégezte az ELTE közművelődési szakát is. Több helyi, megyei, országos közoktatási, közművelődési programot kezdeményezett, szervezett és aktív résztvevője volt ezeknek a programoknak, melyekről publikációkat jelentetett meg. Számos civil szervezetet hozott létre és működtetett. Ezek közül kiemelkedő az 1982-es alapítású *Komlói Honismereti és Városszépítő Egyesület* (ma tiszteletbeli elnöke), a *Magyaregregyiek Baráti Köre* (a szervezet titkára), a *Mecsekfalui Baráti Kör* (melynek elnöke), a *Magyar Népművelők Baranyai Egyesülete* (titkára volt hosszú ideig). Hosszú éveken át tagja volt a Komlói Városi Tanácsnak. 1990-2002 között képviselőként részt vett Komló Város Önkormányzatának munkájában. Több bizottságnak volt a vezetője. Jelenleg bizottsági szakértő.

Öt kiváló honismereti, helytörténeti könyvet írt: *Mecsekfalu (2003); Mecsekfalu képeskönyve; Mecsekfalu ünnepei: hagyományai, hétköznapijai (2005); Mecsekfalui életutak, életképek a 20. században; Magyaregregy vonzásában (2007)*. Szerzőtársaként megírta *Komló monográfiáját*. Több helyi és megyei kiadványnak volt szerzője, szerkesztője. Publikációinak száma száz fölött van. Kitüntették a *Lemle Géza Díjjal*, a *Banyáért Díjjal*, a *Komló Városért Elismeréssel*; 2000-ben a *Baranya Megyei Közgyűlés Közoktatás és Közművelődési Díját* kapta meg, 2001-ben szülőfaluja, Magyaregregy díszpolgára lett, 2003-ban Komló város ismerte el *diszpolgári címmel* munkásságát.

Dr. Simor Ferenc

Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna

Történelem-orosz szakos középiskolai tanárnő életét a hűség számos formája hatja át. Makón született, és a szegedi egyetemi éveket leszámítva itt töltötte eddigi életét. A József Attila Gimnázium kiváló diákja volt, és ide került vissza, tanári pályája egészét szülővárosának szentelte diák-generációkat tanítva, közben megszerezve tiszteletüket és szeretetüket. Több évtizedre terjedő tanári munkája nyomán iskolája és városa emblemátikus személyisége lett.

Nem elégedett meg az órák igényes megtartásával, mint egykori sportolót a teljesítmény és a verseny öröme tanári pályáján mindvégig igézetében tartotta. Orosz és történelem Országos Középisikolás Tanulmányi Versenyeken diákjai több alkalommal dobogós helyezeket szereztek felkészítése nyomán, amivel hírnevet szerzett magának, iskolájának és városának, neve pedig ismert lett szakmájában.

E versenyszellem vezette el a honismeret világába. A középiskolások számára rendezett nagy vetélkedőkön több csapatot indított. Több alkalommal került legsikeresebb csapatával a döntőbe, és ért el kiváló helyezéseket. Az iskolában honismereti kört vezet, a diákokat más-más témában honismereti pályamunkák írására ösztönzi, és bekapcsolja a tananyagba a helytörténetet. Honismereti tevékenységében azonban nem csak egy hangnemet szólaltat meg. Reneszánsz körét és benne táncsoportját 18 éve vezeti. Idén nagy ünnepséget rendezett, és a kör életét bemutató kötetet jelentetett meg.

Vállalta a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület honlapjának megalkotását és annak folyamatos karbantartását. A honlap a kiadványszerkesztők konferenciáján legutóbb kiváló minősítést kapott.

Rendszeresen jelentkezik helytörténeti írásokkal és könyvismertetésekkel. Írói munkásságának eddigi csúcsteljesítménye a *Város a Maros mentén* című, társszerzővel készített helytörténeti olvasókönyve, amely a műfaj egyik legjobbjika. Kiemelendők az egyes szövegekre vonatkozó, az olvasók számára feltett kérdések, amelyek a tanárnő több évtizedes tanári pályájának eredményeként születtek.

Blazovich László

Szénásiné Harton Edit

A Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesület elnökségének tagja, az Egyesületnek megalakulása óta tagja. Honismereti-helytörténeti munkássága több évtizedes múltra tekinthet vissza. Azok közé tartozik, akik a honismereti mozgalom kezdetén, a „hőskorban” kezdték tevékenységüket. Közgyűjtésményi és közművelődési intézményekben dolgozott, ahol munkaköreiből adódóan is foglalkozott helyismerettel. Emellett rengeteg időt és energiát szánt közösségépítésre, a helyi identitástudat formálására és megőrzésére, ismeretterjesztésre, kutatásra. Cikkei, könyvei, részletes kutatásai nemcsak tudásáról és hatalmas feltáró munkájáról, hanem szakmai alázatáról is tanúskodnak. Egyesületi, közösségi munkáját pontosság és megbízhatóság jellemzi. Honismereti elismerésben negyedszázaddal ezelőtt részesült.

Péterné Fehér Mária – Székelyné Körösi Ilona

Szinku Mihály

1945. július 18-án született Záhonyban. 1970-71-ben Vásárosnaményban dolgozott, mint állatorvos gyakornok. 1971-ben házasságot kötött Spengler Beátával. Ezután Zala megyében a Megyei Állategészségügyi Állomáshoz, a zalatárnoki állatorvosi körzetbe került, mint körzeti állatorvos, azóta is ott él és dolgozik. Házasságukból két gyermek született, Ágota 1974-ben, Emese 1978-ban.

Vásárosnaményi tartózkodása során ismerte meg a Beregi Múzeum alapítóját, Császár Árpád református lelkészt, akit azóta is tanító mesterének tekint. 1971-ben Zalatárnokra kerülve a helyi plébános, Pesti Sándor helytörténeti munkáival ismerkedett meg, aminek később ő is aktív részese lett. Zalatárnok, Tófej, Pusztaderics és Baktúttos településeinek helytörténeti, néprajzi kutatója. Nemcsak a Megyei Honismereti Szövetség, hanem a Zala Megyei Népfőiskola Egyesület elnöke is. A Népfőiskola Egyesület szervezésében a megyét járva előadásokat tart különböző településeken Zala Megye nagy szülőföldről, Deák Ferencről. 2005-2008-ban a Népfőiskola Egyesület szervezésében a Zala Megyei Büntetésvégrehajtási Intézetben rendszeresen történelmi, helytörténeti előadásokat tart. 2007-ben Káváson általános iskolások számára szervezett nyári táborban tartott helytörténeti előadást. 2006-2007 őszén a kölesdi Népfőiskola Találkozóán tartott helytörténeti előadásokat.

Állatorvosi munkáját kezdetektől lelkiismeretesen végezte és ezen a téren számára a legnagyobb ismerés, hogy 2001-ben, angol nyelvtudásának köszönhetően, a magyar állatorvosi csapat tagjaként részt vett az angliai száj- és körömfájás leküzdésében. Angliai tartózkodása alatt sem felejtette el szűkebb hazáját, munkatársainak érdekes tájékoztatókat tartott Deák Ferenc szülőhazájáról. Munkája elismeréseként a Royal College of Veterinary Surgeon-nak, azaz a Királyi Angol Állatorvosi Társaságnak tiszteletbeli tagja lett

A Zala Megyei Honismereti Egyesület munkájában kezdetektől részt vesz, 1994-től a Megyei Honismereti Egyesület elnöke. 1989-ben kezdeményezésére és kutatómunkája révén az 1848-49-es forradalom és szabadságharc zalatárnoki honvédeinek emlékére táblát helyeztek el az iskola falán. Továbbá emléktáblát készítettek a falu krónikásának, Takács J. Incének, valamint Deák Ferenc őseinek, amit a római katolikus plébániatemplom bejáratánál helyeztek el. 1994-ben szobrot állíttatott Kelemen Imre egyetemi tanár, jogász professzor emlékére. 2003-ban, az évforduló kapcsán tizenöt előadást tartott Deák Ferenc családjáról, munkásságáról, valamint tv és rádió interjúk és újságközlemények készítésében működött közre. 1997-ben közreműködött Takács J. Ince ferences szerzetes Zalatárnokról szóló helytörténeti művének megjelentetésében. 2001-ben közreműködésével kiadták Takács J. Ince és Pfeiffer János 1949-ben írt két kötetes művét: „Szent Ferenc fiai a Veszprémi Egyházmegyében a 17-18. században”.

Horváth Miklós

Honismereti Emléklappal kitüntetettek

Budapest: Heilauf Zsuzsa, dr. Kovács Ivánné, Lantos Antal; *Baranya megye:* Csuhe Múzeum – Szentlászló, Komlói Honismereti és Városszeépítő Egyesület, Liederkrantz Német-Magyar Kulturális Egyesület – Lánycsók, Sásd Város Honismeret Szakkör; *Borsod-Abaúj-Zemplén megye:* József Attila Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola – Ózd; *Csongrád megye:* Hodák Györgyné, Kemény Lajosné, Kovácsné dr. Foltin Erzsébet, dr. Ósz Károly; *Győr-Moson-Sopron megye:* Rábelné Kutasi Zsuzsa, Németh Tibor, dr. Gunyhó Imréné, Harsányi Ferencné; *Heves megye:* Nyugdíjas Hagyományörző Népdalkör – Parád; *Somogy megye:* Móring József Attila, Lőrincz Sándor, dr. Sipos Imre; *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye:* ifj. Kovács Géza; *Tolna megye:* Wilhelm János, Rillné Csapó Etelka; *Veszprém megye:* dr. Császár Miklós, Szabóné Vörös Györgyi, Mátrainé Mester Katalin, Makra Ernőné; *Zala megye:* Horváth Miklós, Óriné dr. Bilkei Irén, dr. Kiss Gábor.

Honismereti Munka Támogatásáért Emléklap

Búzás Péter polgármester, Makó: Pintér Ferenc polgármester, Noszlop; dr. Rédei Zsolt polgármester, Sümeg; Schindler László polgármester, Bánd; Somogy megye Közgyűlése; Tolna Megyei Természetbarát Szövetség; Völgysegi Turistaegyesület, Bonyhád.

A Magyar Nemzeti Múzeum és a Honismereti Szövetség 2007–2008. évi országos honismereti pályázatának díjazottai

Felnőtt kategóriában:

I. díj: Hárs József (Sopron): *A gróf és a szegények. Verőcei gróf Pejacevich Károly (1745-1815) végrendelete és a Tűzvész a franciák árnyékában. Az 1808. július 19-, 22-, 24-i soproni tűzvészek története.*

II. díj: ifj. Vass Tibor (Ózd): *Az ózdi gyári fürdő és uszoda története és a Gyermekkori élménytől a Móra Ferenc díjig: Vass Tibor helytörténeti munkássága.*

III. díj: Keglovich Ferencné Braunsteiner Zita (Győr): *Nagyapám, a lómészáros: Braunsteiner Fri-gyes. Egy osztrák származású iparcsalád élete Magyarországon.*

Különdíj: Szemeti Sándorné (Kisbajcs): *Pados József tanító élete, munkásságának hatása Vének község kulturális életére.*

Ifjúsági kategóriában:

I. díj: Nem került kiosztásra.

II. díj: Szentpáli Áron Zsolt (Sopron): *A magyar szőlő és gyümölcstermesztés változásainak értéke-lése a Nyugat-Dunántúli Régióban és a soproni borvidéken 1990-től napjainkig és a A Dél-Rábaközi Önkormányzatok térségfejlesztési Társulása falvainak gazdasági-társadalmi helyzete a XXI. század elején*

III. díj: Juhász Dorottya (Győr): *Albertkáz mérpusztá története*

Dicséretben részesültek: Bajnai Sándor (Bakonyzentlászló), Baksa Péter és Péterné (Győr), Bán-falvi László (Ózd), Füzfa Ottó (Abda), Hadobás Pál (Edelény), Karácsony István (Darnószeli), Keglovich Ferencné (Győr), Korcz Antalné (Halászi), Kovács Károly (Csorna), Mokri Pál (Ózd), Nagy Éva Ildikó (Győrújbarát), Pintér József (Ózd), Takács Istvánné (Győr).

Borbély Jolán 80 esztendő

Borbély Jolán mögött olyan évtizedek állnak, amelyről minden néprajzos álmodik pályája kezdetén. A szerteágazó gyűjtőutak tapasztalatai azonban nem tudományos publikációkban váltak közismertté, hanem Joli néni személyén keresztül generációk generációkat gazdagítanak ma is. A mai magyar népi iparművészet minden bizonnyal egészen más lenne nélküle, hiszen kezdetektől fogva meghatározó alakja a táncházmozgalomnak és a hagyományos kézművesség újrafogalmazásának. Stilszerűen a Ha-gyományok Házában találkoztunk Joli nénival.

Joli néni klasszikus néprajzi körben nőtt fel, Hajdúszoboszlón. Hozzárult mindez ahhoz, hogy a nép-hagyományokkal kezdett foglalkozni?

14 hónapos korunkban meghalt az apánk, így a mamánk velem és az kertestvéremmel együtt haza-költözött a nagyszüleinkhez, Hajdúszoboszlóra. Amikor a nagyapám a háború után fogságba került, a nagyanyám úgy tudta megőrizni a földet, hogy minden jószágot eladott, és feles bérletbe adta a földet. A nagymunkákra azért mindig kijártunk, így intenzív kapcsolatunk alakulhatott ki a földműveléssel. Az egyetemen egyből kiderült, hogy sok minden olyat tudok, amit a többiek nem. Éppen ezért az egyik ta-nárom arra biztatott, hogy kisállattartásból írjam a szakdolgozatomat. Hiszen még olyasmivel is tisztá-ban voltam, mi az a kappanolás. Te hallottál már róla?

Bizonyára valamilyen kakas ügy.

Berúgatják a kakast, aztán elveszik a férfiaságát, utána meg alátesznek két kotlóalja csirkét. Azokat hordozza pergővel a nyakában, amíg fel nem nőnek. Inkább agyon veri a jég, minthogy a csibéknek ba-ja essék. Azért tudtam, mert benne éltem ebben a kultúrában. Nemcsak a gazdálkodást ismertem meg, hanem sok minden mást. Tömegesen mentünk a híd vásárra, lovas szekerekkel. Aratáskor gyalog in-dultunk a tanyára, hajnali kettőkor. Csillagos volt még az ég, harmatos a fű. Amikor kiértünk a város-ból, levehettük a cipőt, mezitláb lépkedtünk a harmatban, és közben hallgattuk nagyapám meséit a csil-

lagokról. Számtalan lakodalomban voltam, a kismamának vittük az ebédet, mert szülés után úgy illett. Jól éreztem magam ebben a kultúrában. Tiszteltük, szerettük a nagyszüleimet. Ebben az időben sokan megfélemdtek a falusi szülőkről, a nagyszüleim viszont büszkék voltak, hogy az árvák nem hagyták el őket.

A debreceni iskolás évek után mindjárt néprajz szakra jelentkezeti?

Gimnazista koromban két dologban gondolkodtam: mezőgazdász vagy néprajzos szerettem volna lenni. A háború után, amikor elkezdődött a kuláküldözés, rögtön kiderült, hogy a mezőgazdaság nem biztosíték a jövőben. Debrecenben, a Déri Múzeumban Lükő Gábor táj és népkutató részlegében én is részt vettem diákkoromban Az érettségi és az egyetem között 1946–47-ben táncot is tanítottam Szoboszlón, úgyhogy egyre erőteljesebb lett az a vágy, hogy néprajzos akarok lenni. Amikor Budapesten bekerültem Molnár István Csokonai Együttesébe, méginkább felerősödött bennem, hogy táncal és tánc kutatással szeretnék foglalkozni.

Budapesten, az ELTE-n mégsem a néprajz tanszéken kezdett, hanem magyar-német szakon.

Nem volt egyszerű abban az időben a magyar tanári szakról átmenni néprajzra. Amikor arra gondoltam, hogy nem folytatom a magyar szakot, a KISZ, amely szociális körülményeim, jó tanulmányaim miatt számontartott, azt mondta, hogy nem maradhatok ki az egyetemről. A válaszom az volt, hogy csak akkor megyek vissza, ha muzeológia-néprajz szakra átengednek. Így elkezdhettem a néprajzot, de akkoriban nem lehetett egy időben két diplomát szerezni. Aztán, ahogyan most is változik, akkor is módosult ez a szabály, és végül csak lehetett két diplomám. Később befejeztem a magyar nyelv és irodalom szakot, középiskolai tanár lettem.

Az 1950-es, 1960-as években Joli néni együtt táncolt azokkal a személyiségekkel, akik megalapozták a tánc ház mozgalmat.

Molnár István Csokonai Táncgyüttesében találkoztam olyan fiatalokkal, akik szintén bölcsészek voltak, és táncosok. Ez volt akkoriban az egyetlen ifjúsági csoport. Ehhez a társasághoz tartozott Pesovár Ernő, Vásárhelyi László és még sokan mások. Pesovár Ferenc akkor még nem érettségizett, Martin György pedig 16 éves kiscserkész volt. Pesovár Ernő, aki egy évvel járt fölöttem, és szabad bölcsészként nem kötötte a tanárképző, nyomban átment muzeológia szakra.

1951-ben, amikor felállt a Népművészeti (majd Népművelési) Intézet Széll Jenő igazgatása alatt, Muharay Elemérre bízták a Néprajzi Osztály megszervezését, ahol több mint tizen dolgoztunk. Ezen a néprajzi osztályon Pesovár Ernőnek az volt a feladata, hogy a meglévő tánc csoportokat segítendő, tánc kutatást szervezzen, hogy friss anyagból dolgozhassanak. Itt dolgoztam én is külső munkatársként az egyetemi évek alatt. Így egy percig sem voltam muzeológus, csak a nyári kötelező gyakorlatokon.

1956 után azonban Széll Jenő börtönbe került és felszámolták a Néprajzi Osztályt. Ekkoriban sokszor tévesztették össze a szezonat a fazonnal. És a népművészet hol narodnyik, hol sovinsizta, hol nacionalista volt: különféle korokban, különféle jelzőkkel illették. Az Intézet felszámolásakor már Martin György is ebben a csoportban dolgozott. Akkor 10 ezer méter körül lehetett az a film, amit gyűjtöttünk. Azon aggódtunk, mi lesz ezzel az anyaggal.

Hol gyűjtötték ezt az anyagot?

Szerte az országban. Az első nagy gyűjtés Somogyban volt, ez meg is jelent, ugyanúgy, mint a bagyi gyűjtés.

És a határon túli gyűjtés?

Az csak 1956 után, főleg a 1960-as évektől kezdve indult el, hiszen csak két évenként lehetett utazni. Martin György és Pesovár Ernő 1956-ban egy IBUSZ-úttal elment Kolozsvárra. Martin György lelépett, és elment Magyarvístára, hogy megnézzék a Molnár István akkor már megjelentett könyvében említett Mátyás nevezetű ember legényes táncát. Kereste volna, de nem találta, mert Molnár könyvében rosszul jelent meg az adatközlő neve. Tehetetlenségében a falu közepén elkezdett táncolni, bemutatva az írásból megtanult figurát. A helyiek rögtön felkiáltottak, hogy ez „Mundruc” tánc, hiszen Kalotaszegen mindenkinek ragadványneve van. Hát Mátyás Istvánt „Mundruc” néven ismerték. Attól kezdve, hogy megindult Erdélyben az intenzívebb tánc kutatás az 1960-as években, „Mundruc” haláláig csodálatos szakmai és emberi barátság fűzte össze őket. Ennek köszönhető, hogy halála után majdnem 25 évvel megjelenhetett „Mundruc” hatalmas személyi monográfiája. A kötet két évvel ezelőtt komoly európai rangú kitétetést kapott, amivel néprajzi köteteket jutalmaznak.

Andrásfalvy Bertalan pedig Kallós Zoltánt ismerte meg Moldvában. Attól a perctől kezdve természetes volt, hogy mi is kapcsolatba kerültünk Kallóssal, aki a Mezőségben széles rokonságot tartott szá-

mon, és emiatt könnyebben kinyíltak előttünk az ajtók. Neki köszönhető az erdélyi gyűjtés a Mezőségben. Kalotaszegen és Gyimesben is megvoltak az ismeretségei. Ezekben a régiókban tehát intenzív gyűjtés folyt, természetesen a magyarországi mellett. Szabolcs-Szatmár megye táncait is monografikusan felgyűjtötte ez a csoport, sőt nemzetiségi táncokat is gyűjtött. Román gyűjtést is végeztünk. A délszlávot én gyűjtöttem, a diplomamunkám is a Baranya megyei hét horvát falu táncait mutatta be.

Természetesen a Néprajzi Osztályon mindemellett szöveg, mese, gyermekjáték kutatás is folyt.

Mi történt az osztály megszüntetése után?

Pór Anna mentette meg a 10 ezer méternyi felvételt és Kodály Zoltán, aki az Akadémián magához vette Martin Györgyöt. Én ekkor kerültem az első tanár szakos szigorlatommal a zsebemben az Arany János 12 évfolyamos Iskola és Nevelőintézetbe napközitthon-vezetőnek, ahol 5–8. osztályosok tartoztak a csoportomba.

Tizennégy év után végül ürlt egy hely az Intézetben, méghozzá a tárgyalgató népművészeti fronton. Varga Mariann, aki addig az amatőr hímező tanfolyamoknak volt országos irányítója, átment a Népi Iparművészeti Tanácsba (NIT) osztályvezetőnek, és ellátatlan maradt ez a feladat. Bánszky Pálnak és Karsai Zsigmondnak jutottam eszébe. Ez egybeesett az én kívánságommal, mert mindenképp el akartam jönni az iskolából, ahol már nem éreztem jól magam. Hívtak a Néprajzi Múzeumba is, de az Intézetet választottam, mert itt már ismertek. Martin György, aki később a férjem lett, szintén azt javasolta, hogy vállaljam el ezt a funkciót, mert tudta, hogy olyasmit tudok itt létrehozni, amelyet az elődöm még nem kezdett el. Hiszen olyan kultúrákat ismertem, mint az erdélyi, és az nem szerepelt az amatőr gyakorlatban. Emellett Debrecenben a Dóczyban 8 éven keresztül tanultam kézimunkázni, sőt Kallós Zoltánnal számtalan gyűjtésen is részt vettem.

Zoli bácsi, akinek közismerten csodálatos múzeuma van Válaszúton, nemcsak a táncsal és a népzenevel, hanem a tárgyi kultúrával is foglalkozott. Mellette láttam, hogy mi az, ami kuriózum, és ezeket meg is ismertem. Később hálás szállóvendégeink mindig valamilyen szöttessel, kerámiával ajándékoztak meg. Végül olyan gyűjteményem gyűlt össze egyládában, amellyel a szövvészakkori mozgalmat el tudtam indítani.

Az 1960-as, 1970-es években meghatározó szerepük volt azoknak a mozgalmaknak, amelyek a népi kultúra legújabb kori virágzását alapozták meg.

Akkor kétfajta „tárgyalgató mozgalom” volt. Egyik a hivatásos, azaz a szövetkezeti. A másik csoportba az amatőrök tartoztak, akik nem árut termeltek, hanem önmaguk és környezetük számára alkotnak. Varga Mariann jól beindult mozgalmat hagyott itt nekem.

Az az igazság, hogy az 1970-es évek táncmozgalmával a tárgyak iránti érdeklődés felerősödött a fiatalok körében is. Így jött létre a Fiatalok Népművészeti Stúdiója. Ebben az időben egyre többen szerettek volna a szövéssel is megismerkedni. Én Csókos Györgyi nénit ismertem Etyeken. Itt kezdtünk el fiatalokkal, növényi festékekkel, gyapjűfestékekkel, szövvészeken szőni, fonni.

Bánszky Pál felszólítására kerestem meg Bakay Erzsébet iparművészt, aki a Képző- és Iparművészeti Egyetem textiles tanárnője volt, hogy az ő segítségével alakítsunk egy olyan mozgalmat, ahol szövést tanítunk. Nekem anyagom, neki tapasztalata volt. Fel tudtuk állítani egy felmenő oktatási rendszert, végig tudtuk gondolni, hogy hogyan kezdjük el a szövést tanítását, milyen kultúrákkal, hogyan haladjunk az egyszerűtől a bonyolultig. El is jutottunk a csikos gyapjűtől a moldvai csángó csáncsáltig vagy a bakacsínig. Mindent, amely a magyar szöttek kultúrában vagy a takács szöttek paraszti változatában értékes, meg tudtuk tanítani, mivel fogékonyság mutatkozott erre. Megérdeklő a szót Mőzsi Szabó István, aki a Főti Gyermekvárosban már tanított a gyerekeknek szövést, és kitalált egy olyan álló szövvőkeretet, amin két nyűsttel lehet szőni. Máig is úgy hívjuk, hogy Mőzsi Szabó féle. Lőrincz Vitus bukovinai székely származású képzőművész szintén készített Főton a gyerekek számára parasztszövvészékeket. Olyanokat, amelyeket Bukovinában használtak. Csodákat műveltek ők és a gyerekek, számos díjnyertes munka született.

Nem sokkal később a csipkét fedezte fel az egyik szakkörvezetőnk. Egy alkalommal felvetette, hogy vert csipkét szeretne készíteni. Nem értettem hozzá, így azt javasoltam, hogy menjen a Néprajzi Múzeumba, és ott keressen alapanyagot. Mátray Magdolna el is ment, nagyon megörültek neki. Így ő is teremtett egy iskolát. A fiatalok sokkal könnyebben beszervezhetőek a vert csipkére, mint a hímezésre. A hímezés azért nehéz, mert tűt a mai napig sem adnak a gyerekek kezébe, és ezért azt gondolják, hogy az valami ördögösség. A kis verőkék meg játékszernek tűnnek, és rögtön látják az eredményt. Ha a Mesterségek Ünnepeire kijön valaki, a csipkések kiállításán láthatja, hogy mennyi gyerek veri a csipkét.

Emellett Bánszky Pál és Karsai Zsigmond beszervezte Péterfy Lászlót a fafaragók megújításra. Addig jóformán csak szövetkezeti, azaz hivatásos pásztorfaragók voltak, elsősorban Somogyból. Ebben a műfajban Péterfy Laci csinált forradalmat. Új szemléletet hozott. Bútorokat, valódi használati tárgyakat is készítettek, nemcsak dísz tárgyakat. Sőt, felelevenítették a régebbi, bonyolultabb technikákat, például a spanyolozást.

Joli néniék fogták össze az Intézetben ezeket a szálakat?

Fogták? Én voltam az egyedüli főállású, a többiek pedig külső munkatársként dolgoztak. Az egész úgy épült fel, hogy minden megyei művelődési központban volt olyan ember, aki népi iparművész vagy népművelő volt, és az volt a feladata, hogy a helyi tárgyalókat összefogja.

Mi volt a legfontosabb feladat?

Tanfolyamokat szerveztünk a szakkörök vezetőinek. Ezt örököltem már Varga Marianntól. Ebbe a rendszerbe vezettem be olyan kultúrákat, amelyek újak számítottak, mint az erdélyi vagy a rábaközi kazettás szerkezetű himzések, vagy később az úri himzés. Sokat segítettek az akkor végzett fiatal muzeológusok, akiket rögtön befogtam, hogy segítsék a mozgalmat. Fügedi Márta, Kapros Márta, Schwalm Edit, Szalontay Judit akkor kerültek ki az egyetemről.

Joli néni mennyire tudott hatni arra, hogy a magyar népi iparművészetben minőségi alkotások szülessenek?

Szerencsés volt a helyzet, mert a miénk nem voltak árutermelők. Az osztályon pedig volt egy közös elképzelésünk. Nem volt vita közöttünk, hogy az árutermelésben mit tartunk giccsnek. A zsűrizés is sokat számított. Korábban az árutermelők zsűri bizottságában is részt vettem. Mi azonban más koncepcióval dolgoztunk. Az árutermelésnek is voltak országos pályázatai, kiállításai, de azok tárgyféleségenként szerveződtek: himző, szövő, fafaragó, fazekas. A Népművészeti Intézet azonban nem választotta ezeket a műfajokat szét. 1973-ban, amikor országos pályázati kiállítást rendeztünk az amatőrök számára Nyíregyházán, és ott már minden műfaj együtt volt, rögtön enteriört is be tudtunk mutatni.

Ezen kívül a mi pályázataink alsó szinten indultak. Egy falu himző csoportjának a helyi kiállításán mindenki munkája szerepelhetett. A legszebb darabokat beküldték a járásra, ott is válogatták, majd megyei szinten is. A megyei kiállításon díjazott darabok közül a legjobbak kerültek az országosra. Ez még most is van, csak most az egyesületek csinálják, nem a közművelődés.

A Mesterségek Ünnepén látni lehet, hogy mi az, amit mi képviselünk, mi az, amit árúként is kínálunk. Sokan a giccsel kapcsolatban a vásárló közönség igényeire szoktak hivatkozni. Én meg azt szoktam erre mondani, hogy a vásárló közönség abból válogat, amit adunk neki. Egy koncertre sem megyek el, ha nem érdekel, inkább válogatok a felhozatalból. Honnan tudja az, akit egy ismeretlen kultúra érdekel, hogy mi az eredeti?

A szakmai segítségnyújtás hogy jutott el a legalsóbb szintre?

A központi tanfolyamra minden megyéből eljött a legjobb szakkörvezető. Amikor visszament a maga megyéjébe, ott a többi szakkörvezetőnek leadta az anyagot, amit a központin tanult.

Jó volt ez a szigorú hierarchia?

Egyszerűbb volt elérni ezeket a tanfolyamokat. Viszont Péterfy László nélkül nem tudtam volna a fafaragókkal mit kezdeni.

Ma már szabadabban dönthetnek a népművészek, hogy kitől, mit tanuljanak. Ez jót tett a szakmának?

Ezzel nem lenne gond, a baj az, hogy a mecénások szüntek meg. Nagyon sok TSZ úgy járult hozzá a kultúrához, hogy pávakört patronált vagy a faluban lévő himzőket segítette anyagilag is. Szokás volt, hogy tanulmányi kirándulásokra mentek, amihez a TSZ odaadta a buszt. Volt olyan település, amelynek együttese, szakköre az egész országot bejárta. Másik gond, hogy megszűntek a megyei intézmények. Ma már nincs közművelődési intézmény. Nincs egy olyan alkalmazott, aki csak ezzel foglalkozik.

Mi lenne a helyes út?

A mecenatúra. A hagyományos kultúrának nincs mecenatúrája. Az országos elosztásban is vonal alatt szerepel. Bár dícserekszünk a kultúránkkal, de azt nemigen tudja a lakosság, hogy a néptáncos gyepek a saját pénzükön mennek külföldre szerepelni.

A csoport szociális összetételétől függ, ki megy ki egy fesztiválra, és nem a tudásuktól. Hiába van egy kiválóra minősített csoport, akit boldogan küldenének ki mondjuk Dijonba, ha nem tudják a szükséges pénzt előteremteni.

A Bagi Hagymányörző Együttesnek van egy nagy létszámú gyerekcsoportja. Néhány évvel ezelőtt Kanadába hívták őket egy gyerek fesztiválra. Ez ritkaság, de hol van a bagi szülőknek pénzük arra, hogy egy ilyet kifizessenek? Amellett, hogy a bagi pap perselyeztetett a templomban. Összefogott a falu. Ehhez azonban olyan település kell, ahol a hagyományos kultúrának fontos szerepe van. Mert azért ne felejtjük el, hogy ez közösségi kultúra. A táncház, a szakköri mozgalom is azért érdekes, mert közösséget mozgat.

Joli néni végignézte, hogy a táncmuzika kultúra bevonult a városba. A faluból viszont szinte mindenütt eltűnt.

Egy falusi kislány annak idején, amikor bekerült egy városi gimnáziumba, legszívesebben letagadta bekötött haját nagyanyját. A falusi fiatal mai napig fogékonyabb az ultramodern izmusokra. A városi fiataiságnál ez megoszlik. Egyik ilyet, a másik olyat szeret. Ezért hódít nehezebben a faluban a táncház.

Mondok egy szép példát Mezőségről, egy olyan faluból, ahol híres cigányzenekar játszik. A fiatalok, akik még tudtak táncolni, a kocsmában csápoltak gépzenére. A fiatal református pap találkozott a zenekarral, akik arra panaszkodtak, ha a fiatalok rátérnek a gépzenére, akkor ők nem tudnak majd tisztességgel megélni. A lelkész behívta a parókiára a fiatalokat, és feltette nekik a saját zenéjüket, hogy erre táncoljanak. Ez az 1980-as évek elején történt, máig tudnak táncolni, hatalmas sikerrel. Hin und her: kellett egy személy, akik úgy tudta visszafordítani a fiatalokat, hogy a gépzene mellett ne hagyják el a sajátjukat. De hol van ma ilyen személyiség?

Joli néni azon kevés nő közé tartozott, akik részt vehettek a „nagy” táncgyűjtésekben.

Akad azért más nő is! Az én helyzetem kicsit azért más, hiszen egyetemista korunkban együtt voltunk táncosok. És azt sem kell elfelejteni, hogy Martin György felesége lettem. Volt egy családi brigádunk, amellyel mi minden karácsonyi és húsvéti szünetben együtt mentünk Szlovákiába, Erdélybe gyűjteni, ahol munkamegosztás szerint végeztük a dolgunkat. A fiam, Éri Péter még nem járt iskolába, amikor először vittük ki Óbudára, cigánytáncgyűjtésre egy vajdához. Ötévesen tudott írni, olvasni, így már ekkor palatáblára írta, hányas számú tánc következik, hogy majd feltartsa. Martin György mellett figyelte a filmezést, ő ütött be. A némafilmmel az volt az eljárás, hogy a dallam elején és végén be kellett ütni. Ez egy surranást jelent a filmen, hogy onnan lehessen szinkronizálni a filmet.

Amikor Erdélybe vittük Pétert gyűjtőútra, akkor 9-10 évesen már legényest tudott táncolni. Kalotaszegen, Mátyás István 'Mundruc' mindig azt mondta, hogy neki két igazi tanítványa van. Az egyik egy magyarvístai, a másik az én fiam. Amikor beléptünk 'Mundrucra' a karácsonyi táncba Magyarvístán, leállt a zene, majd 'Mundrucnak' legényest húztak. Ez kijárt neki. Ekkor egyedül elkezdett táncolni, majd beintette Székely István „Kánarit”, aki most a marosvásárhelyi filharmonikusok vezető fuvolistája, és utána beszólitotta Éri Pétert. Ezzel a két gyerekkel táncolt, mutatván, hogy ők a tanítványai.

Milyen volt ez a családi munkamegosztás?

Az adatközlőkkel beszélni kellett. A lényeg persze a filmezés volt, de előtte megelőzte egy beszélgetés. Tinka (Martin György) filmezett, Éri Péter kezelte a magnetofont, én meg a jegyzőkönyvet. Az előzetes megbeszélés alapján egyenként tereltem az adatközlőket, vagy párosával. Megtörtént, hogy iszonyatos hideg tél volt, nagy hó. Szabadban kellett filmezni, mert nem tudtunk bevilágítani. És közben befagyott a magnetofon. Ugyanez megtörtént Bogártelkén, ahol a filmfelvevő fagyott be.

Tárgyi gyűjtésekre is sor került ilyenkor, megtanultam, hogy mi különbözteti meg Kalotaszeg egyik falujától a másikat himzésben, öltözetben.

Joli néni néhány évvel ezelőtt az egyetemes kultúra lovagjává ütötték.

Teljes meglepetésemre. Ebben persze az a pláne, hogy tudom ki terjesztett. „Alulról” terjesztettek. És ez különösen jól esett?

Igen. Külön meglepett. Az egyik vidéki csoport vezetője volt.

Alföldi?

Igen. Mondhatnám kunsági! És mondhatnám férfi. És mondhatnám himző. Azon kevés himzők, köze tartozik, aki férfi. (Ország László – a szerk.)

Milyen tisztségeket tetszik még viselni?

A Kresz Mária Alapítvány elnöke vagyok, a Muharay Szövetségnek pedig elnökségi tagja, valamint a NESZ alelnöke.

Mióta alelnök Joli néni a NESZ-ben?

Már a megalakulásában is részt vettem. Tulajdonképpen hárman találtuk ki ezt, Bánszky Pali, Péterfy Laci meg én. Most, a legutóbbi választáson már dilemmáztam. Pali már lemondott, de engem még rábeszéltek. Tudom, hogy fontos vagyok. Bejárók a Hagyományok Házába, és én vagyok a pénzügyi aláíró.

Miért érezte fontosnak Joli néni, hogy a NESZ létrejöjjön?

Hogy több lábon állhassunk, olyanokat tudjunk csinálni, amit hivatalos intézményként nem tehetünk meg. A civil szervezeteknek nagyobbak a lehetőségeik, például könnyebben pályázhatnak. Míg egy minisztériumi intézményben, mint a Hagyományok Házában, állami feladatokat kell ellátni.

Elégedett Joli néni a NESZ-szel?

Nagyon jól végzik a munkájukat. Kevesen vannak, akik kívánnivalót hagynak maguk után. Ha a NESZ nem lenne, és nem lennének a népművészeti iskolák, akkor nem tudom ki törődne hivatalosan ezekkel a csoportokkal, egyesületekkel?

Mit tervez a közeljövőben Joli néni?

Semmit!

Azt nem hiszem el.

Nyolcvanéves vagyok! Úgy tervezem, hogy lemegy ez a mesterkurzus, ahol a változatosság kedvéért az utolsó két év anyaga a francia goblein volt. Mert aki mindent tud a paraszt szöttestről, az ne nézzen úgy a francia gobleinre vagy egy gobelinre, hogy nem tudja a kettőt megkülönböztetni egymástól. Ennek záró aktusaként május utolsó péntekén Balassagyarmatra megyünk a múzeumba, ahol Kapros Márta mutatja be a gyűjteményt. Június 20-án viszek egy társulatot Válaszútra, mert most folyik a leltározás és a múzeum teljes felállítása. Megyünk Székre, Mérára. Ősszel szeptember utolsó hétvégéjén egy olyan erdélyi körútra megyünk, ahol a textilesek a múzeumok gyűjteményét ismerhetik meg alaposabban. Ez a tizedik külföldi út lesz, amelyet Gyulai Mária kolleganőmmel szerveztünk. Úgy gondoltam, hogy ezzel befejezem, több szakmai utat nem szervezek.

Jó egészséget kívánok mindehhez és Isten éltesse még sokáig Joli nénit!

Berényi Mariann

Csoma József ünnepség és konferencia

Csoma József akadémikus születésének 160. évfordulója tiszteletére az Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület kezdeményezésére a magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Encs város önkormányzatának, Borsod-Abaúj-Zemplén megye önkormányzatának támogatásával kétnapos ünnepséget és tudományos konferenciát szervezett Abaújvevicséren és Encsen 2008. május 17–18-án.

A rendezvény legfőbb mozgatója *Evva Margit*, az abaúji egyesület elnöke, Csoma József leszármazottja volt, aki az utóbbi évtizedekben talán a legtöbbet tette Abaúj honismereti mozgalmaért.

Ragyolci Csoma József háromszéki székely eredetű családból származott, az abaúji Rásonyban született, az 1848-as forradalom évében, s a második világháború alatt, 1917-ben halt meg. A sors kegyes volt hozzá: nem kellett megérnie Abaúj szétszakítását. Mintegy négy évtizedes tudományos pályája Abaújvevicsérhez kapcsolódik. Ott gazdálkodott, kastélyában tekintélyes szakkönyvtárat gyűjtött össze. Kutatta vármegyéje őskorát csakúgy, mint a középkort. Akkoriban címeres emlékeink legjobb hazai ismerője volt, a családtörténet terén is vezető szakembernek számított. A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság igazgatóválasztmányi tagnak (1887-től), majd másodelnöknek (1904-től) választotta. Nem kis dolog, hogy egy kis faluban dolgozva lett akadémikus, s az még többet jelent, hogy ettől a falutól országosan elismert tudósként sem szakadt el, mindvégig ott élt, ott dolgozott, könyvei és értékes levéltára és egyre gazdagodó múzeuma mellett. Csergheő Gézával jelentette meg a régi síremlékek máig alapvető albumát (1890), a nemzetségi címerek témaköréből tartotta akadémiai székfoglalóját (1900), a családi címerek történetének máig felül nem múlt történeti áttekintése (A magyar heraldika korszakai) is a nevéhez fűződik. Nagy adatgyűjteménye (Abaúj-Torna vármegye nemes családjai, 1897) hasonló kiadásban nem sokkal a rendszerváltás után, 1992-ben újra megjelent. A kéziratos kiegészítések szerencsére megmaradtak, s azok is kiadásra várnak. Vidéki kastélyában a tudománynak élő magyar nemes típusú példája Csoma József. Akadtak akkoriban ilyen személyiségek több százan, de közülük is kiemelkedett Csoma József, munkásságának értékével. Talán az eddig leírtak a terjedelem

engedte korlátok között is bizonyítják, hogy Csoma emlékét ápolnunk kell, ez a honismereti mozgalom megtisztelő kötelessége.

A program május 16-án vacsorával kezdődött a Kurek Panzióban (kitűnő, szíves vendéglátók, mint már többször is bizonyították), amelyen már a másnapi előadók jelentős része is megjelent. *Bratu László*, Encs város polgármestere köszöntőjében röviden, jól összefogottan, szemléletesen, őszintén elmondta, hogyan is lett Encs Abaúj központja az utóbbi évtizedekben. *Kércsi Tibor*, a Művelődési Központ és Könyvtár igazgatója séta keretében mutatta be néhányunknak, mivel is büszkélkedhet Encs. Az 1990-es évektől például öt templom épült, valamennyi az új magyar építészet figyelemre méltó alkotása. Másnap láthattuk, hogy a Művelődési Központ fölültott nagyerme kiválóan alkalmas rendezvények megtartására.

17-én az abaújvecsesteri református templomban ünnepi istentiszteletre került sor (Csoma József az egyházköztség főgondnoka volt). A tiszánineni református egyházkerület püspökének tartalmas, szép szentbeszéde azokat is lekötötte, akik más vallásúak vagy nem hívők. Következett a koszorúzás a Csoma-kastélynál. Bizony az épület méltó hasznosítása várat magára. Abaúji múzeumot terveznek benne. A jószándék megvan, de pénz is kell hozzá. A kastélykertben itteni ünnepségek hagyományához híven föllépett az abaújvecsesteri óvoda. A kicsik ügyessége, kedvessége melegséggel tölthette el minden néző szívét. Ezt követték a beszédek. Kezdte Encs polgármestere, folytatta *Ódor Ferenc*, a megyei közgyűlés elnöke, majd *Pandula Attila*, a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság főtíkára méltatta Csoma József munkásságát. *Csorba Csaba* a vidéken dolgozó magyar értelmiség jeles alakjaként méltatta Csomát, kiemelve, hogy ma is ilyen emberekre lenne szükség a tudományban és a honismereti munkában. *Evva Margit* az Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület tevékenységéről szólt. Ezt követte a fogadás a felső Csoma-kastélyban.

Délután fölláttották Csoma József emlékfáját, majd megkezdődött a konferencia az encsi Művelődési Központban, melynek előterében Csoma-kiállítást rendeztek. Olyan dokumentumokat lehetett itt látni, amelyek eddig hozzáférhetetlenek számítottak. Csak sajnálhatjuk, hogy 1944/45-ben a Csoma-kastély sok-sok pótolhatatlan értéke is megsemmisült vagy elkallódott (kastélyok, kúriák szárai lettek az emberi gonoszság, butaság és rosszindulat áldozatai akkoriban).

A konferencián *dr. Bertényi Iván* egyetemi tanár Mátyás király címereiről tartott előadást, összefoglalva a kutatás eddigi eredményeit. Sajnálhattuk, hogy külföldi útja miatt elmaradt *Szögi László*, az ELTE Egyetemi Könyvtára és Levéltára igazgatójának előadása (Kassa város egyetemjárói 1526–1918). *Walt Jurecic* szlovén kutató német nyelvű előadását *Pandula Attila* tolmácsolta. Hosszú és fárasztó volt, de nagyon érdekes, mert azt a folyamatot mutatta be, hogy Szlovéniában az új címerek tervezése és elfogadása tekintetében milyen szívszörnyű harcban tudták a címertan szabályainak betartására kényszeríteni az önkormányzatokat. A téma magyar vonatkozásában is megszívlelendő, mert az 1990 óta Magyarországon tervezett és elfogadott címerek nagyobb hányada több tekintetben nem igazán megtartásra érdemes alkotás, leginkább annak bizonyossága, hogy címertani ismertek tekintetében még sokat kell tanulnunk Európától.

Draskóczy István egyetemi docens (ELTE) Csoma családtörténeti munkásságát méltatta. *Szemán Attila* a magyarországi bányászjelvényekről tartott alapvető fontosságú előadást. Rendkívül izgalmas volt *Lakatos Sarolta* előadása a nagykállyói Kállayak napkori főágáról (XIX–XX. század). *Csorba Csaba* az 1526 utáni magyar címerhasználat alapkérdéseit foglalta össze, kiemelve, hogy ez a korszak egészében még feldolgozatlan.

Spillenberg-Diószegi György a hegyaljai görögök világáról adott érdekes, érzékes képet. *Török Mártának* a szepesi káptalan középkori kanonokjairól tartott előadásából megtudhattuk, miért nem sikerült püspökséggé fejleszteni ezt a régiót. *Kóczy T. László* és *Várkonyi M. Péter* genealógiai mítosz és allegória (Szent István intelmei és a velencei Pala d' Oro) témájú előadása hosszú és nehezen követhető volt.

A konferencia zárónapján (vasárnap délelőtt) *Pandula Attila* az 1898-ban alapított „40 évi hű szolgálatért” díszérem adományozási gyakorlatáról beszélt. Gyakorlatilag ismeretlen témakörnek számított (ugyanazon munkahelyen töltött 40 éves szolgálat elismerése), az előadás érdekes és hangulatos volt. *Vitek Gábor* Fejér vármegye nemesi felkelési zászlóit és a megye címerének történetét mutatta be. *Szálkai Tamás* az 1526 előtti armálisok fegyverbrázolásairól beszélt, közismertnek számító címerek ábráit mutatta be. *Négyessy László* a kecskeméti nemességről tartott fontos előadást az 1809-es nemesi felkelés kapcsán. *Nagy Lajos Zoltán* a karsznokvajdai Szentimrey család történetét vázolta. *Evva Margit* Csoma József régészeti tevékenységét méltatta. Ehhez kapcsolódott *Hellebrandt Magdolna* előadása a XX. századi abaúji ásatásokról.

A konferencia mindvégig jó hangulatú volt, s a szervezők ígéretet tettek arra, hogy az előadások rövidesen önálló kötetben is megjelenjenek. Reméljük, hogy ez az ígéret mihamarabb beteljesedik. Akik Abaúj kutatásával nem foglalkoznak, azoknak is hasznos lehet a kötet, módszertani szempontból. Az abaújiaik egyben azt is bizonyították, hogyan kell szép és tartalmas emlékülést és konferenciát szervezni, lebonyolítani.

Csorba Csaba

A templom újjáépítésének 150. évfordulója Perőcsényben

A perőcsényi templom régmúltját kutató régészek, műemlékvédelmi szakemberek egyaránt állítják, hogy a Börzsöny hegység és az Ipolyig nyúló dombok ölelésében fekvő Perőcsény református temploma – tornyának gótikus jegyei – alapján XIV–XV. századi eredetű lehet. A község református lakossága is méltán tartja helyét hitvallásának létrejöttét az ősrégi időkbe nyúlónak. A kálvini tanítások meggyökerezését több mint négyszáz esztendőre vezethetjük vissza a községben.

A 2007. szeptember 8-án tartott jubileumi megemlékezésen – amely szerves része a község 750 esztendő fennállásáról rendezett több évet átfogó, multidéző eseménysorozatnak – mégis a templom 150 éves évfordulójáról emlékeztek meg. S tulajdonképpen nincs semmiféle ellentmondás a templom keletkezése körül. Mint a „templomépítő” nagytiszteletű Környei Imre lelkipásztor 1857. szeptember 10-én feljegyzett soraiból megtudhatjuk: „Perőcsényben a régi ó szerű goth. alakú templom 1856^{dk} év Martius 31^{dk} napján tornyostol együtt le rontatott, és a gyülekezet határozata következtében egy új felépítése határozatott oly módon, hogy a régi torony alsó, igen erős része meg hagyatván, nem különben a templom észak nyugati része is; így is történt... Herceg Esterházy Léván lakó építőmestere, Ehman Károly szerződésben vállalva el az egész templom felépítését, és minden anyagokon kívül 2100 – két ezer száz pengő forintokért – mely vállalását a következő 1857^{dk} év tavaszán be is végezte... 1857^{dk} év szeptember 6^{án}, azon hónap első vasárnapján eljött azon várva várt nap, amidőn Szent igyekezetünket, és dicső tettünket azzal koronázta meg az Úr, hogy azon nap igen számos vidéki, vallás különbség nélkül egybegyűlt papság és nép jelen létében felszenteltetett akkori Szuperintendens Fő Tisztelendő Nagy Mihály úr szívet emelő buzgó imádságával 's hatalmas szónoklatával. Jelen volt a szenteltesen Tekintetes Blaskovich Pál, mint tractus főgondnok, jelen voltak a Vámos Mikolai és Ipolysághi Cs. K. Fő Szolgabírói hivatalnokok, több helyekről urasági tiszték.”

A templom újjáépítésének másfél évszázados jubileumáról délelőtt az idősök otthonában rendezett konferencia megrendezésével emlékezett meg a református gyülekezet presbitériuma. Gembolya Irma polgármester asszony köszöntője után *A perőcsényi református gyülekezet a templomépítés századában* címmel e sorok írója tartott előadást. Az idézett Környei Imre lelkipásztor maradandó tétten kívül méltatta nagytiszteletű Kemény Lajos munkásságát, aki 1812-ben megörökítette a régi, színes, festett fakazettás perőcsényi református templombelső berendezését, s az egykori prédikátorok, esperesek – Balogh Mihály, Juhász Lajos, Kovács Sebestény József – áldásos tevékenységét.

Az Alsó-Ipoly mentén jól ismert, Perőcsényben is rendszeres néprajzi gyűjtést végző dr. Csáky Károly ipolysági etnográfus előadásában *A Perőcsényi Református Egyház presbitéri jegyzőkönyveinek néprajzi vonatkozásai*-t elemezte.

Ezt követően a konferencia résztvevői a közeli temetőbe vonultak, ahol a gyülekezet lelkipásztora, Ordasi János emlékezett meg Környei Imre lelkipásztorról, és Fidel Krisztián presbiterrel koszorút helyezett a templomépítő prédikátor sírjára.

Délután a megemlékezés hálaadó istentisztelettel folytatódott a református templomban. Igét hirdetett dr. Hegedűs Loránd, a Dunamelléki Református Egyházkerület nyugalmazott püspöke. A perőcsényi református gyülekezet ünnepi hálaadását a közeli és távolabbi vidékről több református, evangélikus és katolikus lelkipásztor és hívő megtisztelte. Jelen volt Főnagy Miklós, az Északpesti Református Egyházmezgye esperes, dr. Harrach Péter országgyűlési alelnök, képviselő is. Együd László gondnok és Pásztor Csaba az újjáépítés nehézségeinek felelevenítésével, a gyülekezet kórusának és az iskolás gyermekek, felnőttek ünnepi műsorával, a Hevér testvérek művészi fűvós előadásával vált teljessé Perőcsény Református Egyházközségének multidéző visszatekintése.

Koczó József

Székely András Bertalan Pro Ethnographica Minoritatum kítüntetése

Székely András Bertalan okleveles építőmérnök, okleveles művelődésszociológus. A Kárpát-medence magyar és nem magyar kisebbségeinek történetével, társadalmi viszonyaival három évtizede foglalkozik kutatóként, különböző programok készítőjeként és szervezőjeként, a felső- és felnőttoktatás előadójaként. Bölcsészdoktori disszertációját a nemzeti identitás kérdéskörében 1982-ben védte meg. 1978–1982 között a Budapesti Műszaki Egyetemen az „R” Klubot vezette, itt létrehozta a Közép-Kelet-Európai Klub (KKK) nevű közéleti vitakört, majd kollégiumi igazgatóhelyettesként dolgozott. Ezt követően múzeumi népnevelő volt a Tájak – Korok – Múzeumok Szervező Bizottságánál, majd Állami Gorkij Könyvtár Nemzetiségi Kutatócsoportjában és az újonnan létrejött Magyarságkutató Intézetben tevékenykedett, mint tudományos munkatárs. 1889–90-ben – a kisebbségpolitikai rendszerváltás első köztisztviselőjeként –, Pozsgay Imre államminiszter mellett, a Minisztertanács tanácsosa, majd főtanácsosa lett. 1990–1996 között megszervezte, és egy ideig vezette a Határon Túli Magyarok Hivatalában a IV. Területi Főosztályt, amely a délvideki magyarság ügyeit gondozta. 1996 óta máig vezeti a Szent László Akadémia Kárpát-medencei Régió Tanszékét. 1998-tól a magyarországi nemzeti kisebbségek kulturális közigazgatási teendőivel foglalkozik: nyolc évig a NKÖM Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Főosztályán, 2006-tól az OKM Közművelődési Főosztályán vezető főtanácsos. Nyolc kötet szerzője, húsznak a szerkesztője, összeállítója, amelyek között tudományos, konferencia, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek egyaránt találhatók. A honismereti mozgalomban két évtizede vesz részt, szerkesztő bizottsági tagja a Honismeret folyóiratnak. Kezdeményezésére jött létre a Hunyadi Szövetség – amelynek első főtítkára volt –, jelenleg a Magyar-Szlovén Baráti Társaság elnökhelyettese, a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület vezetőségi tagja. 2008. május 28-án megkapta a Magyar Néprajzi Társaság által adományozott Pro Ethnographica Minoritatum kítüntetést.

Eperjessy Ernő és Paládi-Kovács Attila

In memoriam

Búcsú Solymos Edétől¹

Ami lényege volt, ami halhatatlan, az már abban az országban van, ahová mindannyian vágyakozunk. Ami anyag volt, az porrá lett, itt van egy kis edényben. Föld lesz, virág lesz, növény lesz. És van egy láthatatlan hagyaték, amit ránk bízott. Az a tudományos munka, az a szerep, amit Ő ebben az országban elvállalt, amiért teremtett. Tanultunk Tőle, tudományunk gazdagodott Tőle, és az egész ország történelmi tudata az Ő gyarapításával, hatásával, hozzájárulásával erősödött.

Tudományos munkásságát elárulja az a kicsi könyvecske, amelyben összegyűjtötték műveinek bibliográfiáját, amelyben egy kis életrajz is szerepel.² Engem megragadott ennek a hátoldalán egy fénykép, amelyen áll, amelyen valami írást kutat szemével. Igen, azt is ránk hagyta. Ezt a tartást, ahogy ott kimagaslóan, egyenes gerinccel, vizsgálódó szemmel valamit tanulmányoz. Ilyen volt Ő. Egyenes, nem hajlott meg szélnek, viharok sem. Nem volt büszke, de tartása volt. Véleménye volt mindenkiről, de nem ítélkezett, a dolgokat bölcs, csendes humorral mindig helyre tudta tenni. Ezt a tartást, ezt a magatartást, ezt is örökölni hagyta nekünk.

Hála József felvétele, 2007.

¹ Elhangzott a jeles etnográfus, a dunai halászat nemzetközi hírű kutatója, a bajai Türr István Múzeum nyugalmazott igazgatója végső búcsúztatásán 2008. június 14-én, a bajai köztemetőben. (Szerk.)

² Solymos Ede munkássága. (Emlékirat és bibliográfia). Szerk.: Bärth János. Kecskemét, 1994.